

en record de MIQUEL OLIVA

Pere de PALOL

La mort del company que tan entranyablement havia estat prop nostre en una dedicació semblant i en una feina moltes vegades plenament coincident, ens va colpir d'una manera molt difícil d'expressar. En els primers moments, tant la premsa gironina, com els cercles oficials, com els amics, vàrem escriure merescudes planes per una feina i per tota una vida dedicada a Girona i al seu patrimoni arqueològic i artístic. En tot el que es va publicar hi havia, sens dubte, una gran pena que es traslluïa en presentar l'amic absent, potser sense valorar-ne pro bé la seva feina immensa en favor del nostre passat i — sobretot — sense que en tinguéssim una visió autèntica i científica prou clara.

Per la gent que no estava al corrent del que significava la preocupació per salvar el nostre patrimoni arqueològic i artístic, vigilant les màquines de les autopistes o lluitant amb els mil i un interessos econòmics de les urbanitzacions de llocs d'atracció turística — posem-hi Costa Brava, p. e. —, no podien valorar ni tampoc conèixer a fons el que perdiem amb la mort de l'amic Miquel Oliva. Ara, però, amb una mica de perspectiva, ja sabem el que volia

dir en sacrifici i en entrega personal, la seva activitat per tot l'àmbit de la província, preocupat pel salvament dels monuments dels quals som tan rics, massa rics diria, perquè un sol home es dediqués a aquesta feina. Era difícil trobar-lo a Girona si no es concertava, abans, una data, ja que no faltava mai un motiu per córrer a salvar el que — sense la seva presència — s'hauria perdut irremediablement. Però aquesta febre i entrega si bé ens va aprofitar a tots, no sé fins a quin punt no el va perjudicar a ell d'una manera molt important, apartant-lo de la seva autèntica vocació de científic, i d'arqueòleg; sens cap dubte, el va privar de donar-nos una obra escrita àmplia i seriosa, com podíem esperar no sols dels anys en que es va dedicar a les excavacions arqueològiques amb tenacitat i — també — amb molt d'èxit en les troballes, i de la seva formació tècnica i científica, de la que en podia resultar una obra madura i densa que s'ha quedat per fer, sacrificada a les necessitats diàries de salvament i control de troballes, tant en el camp de l'arqueologia pura, com en el del patrimoni artístic del país.

He dit més amunt que la seva autèntica vocació havia estat per l'arqueologia. Puc afirmar-ho sense cap mena de dubte, perquè vàrem començar plegats en les mateixes aficions. Ell des del camp dels minyons de muntanya; jo des del de les Belles Arts, però els dos camins ben coincidents. Molt aviat, jo estudiant a la Facultat de Barcelona, al costat del mestre, el Dr. Pericot, seguint molt de prop el que ell feia a Girona ajudant el comú amic en Francesc Riuró, que fou qui de veritat — ens va emmetzinar — diria jo — per l'arqueologia. Recordo aquelles campanyes d'excavació al poblat de la Creueta, on hi treballava un sol obrer i les tardes que nosaltres hi passàvem amb en Riuró. Allà vaig sentir parlar — per primera vegada — de ceràmica campaniana i de fibules, i vaig veure també el que volia dir dibuixar una estratigrafia que amb tanta competència com traça feia l'amic Riuró. Això havia d'ésser un comen-

çament. Ell, ja en el Museu de Girona, on va entrar de la mà del que en fou director, l'actual de Mèrida, l'amic Saenz de Buruaga, jo, ficat definitivament en el món de l'arqueologia a la Universitat de Barcelona i a les excavacions d'Empúries. Des d'aquest moment vàrem treballar infinitat de vegades i d'ocasions plegats. Foren les excavacions a Ullastret, sobretot la segona campanya; les excavacions als dòlmens de la serra de Roda, on ens varen agafar com si fóssim «maquis»; treballs a la ciutadella de Roses i a Puig Rom, vivint mesos sencers a la població de Roses, en un diàleg continuat i magnífic que, a més, ens portava a buscar nous jaciments pels voltants, també amb la guia d'en Riuró i d'altres amics rosencs, com en Cufí. Fou la cova de les Guilles, la cova del Travé i altres llocs on anàvem trobant restes que més tard s'han estudiat degudament.

La nostra convivència, però, va ésser des del 1948 fins al 1956, anys en que em va tocar dirigir el Museu de Girona, direcció, però, que no em va fer deixar la Universitat ni la feina d'investigació que feia des de Barcelona, mentre l'Oliva treballava a Girona ben intensament, apart del que es feia al Museu. Varen ésser per ell, els anys primers d'Ullastret, d'ajuda al Dr. Almagro a les excavacions d'Empúries, i de tants llocs, Castell, Anglès i d'altres. Al Museu, però, la feina en comú va ésser més de classificació i d'ordenació de materials que de possibilitats de fer el que tant ell com jo somniàvem en aquell moment, i que era el gran Museu de Girona. Sabíem que calia restaurar-se el bell monestir de Sant Pere de Galligans que, a més, no tenia cap mena de condició per instal·lar-hi un Museu d'Arqueologia i havíem posat els ulls en l'edifici de les Agüeles sense cap mena d'esperança en veure-ho fet. La restauració de Sant Pere de Galligans, on tan i tan bé han treballat els picapedrers gallecs de l'arquitecte Sr. Ferrant, la vàrem provocar — diria jo — nosaltres, buscant els paviments originals del temple, amb cates que varen deixar l'edifici fet una llàstima i que va obligar al Patrimoni Artístic a intervenir-hi gràcies a la comprensió del Sr. Ferrant, amb qui — més tard — tant havia de treballar l'Oliva. També vàrem ficar-nos a les golfes de sobre el claustre, on vàrem instal·lar — per primera vegada — un rudimentari taller de restauracions i que ara és una extraordinària realitat al Servei de la Diputació a la Casa de la Cultura de Girona. Recordo que varen treballar-hi amb nosaltres alguns dels que ara són grans artistes gironins i que eren companys de la nostra colla, amb evident habilitat manual i traça i — això era important per a nosaltres — amb poques pretensions econòmiques. Hi recordo els bons amics en Torres Monsó, el gran escultor; la pintora Emília Xargay; en Saselles, pintor que un bon dia en va sorprendre en anar-se'n a Nova York. I tot això ho pagàvem amb els pocs diners que ens permetien les entrades del Museu.

A principis de l'any 1956, vaig anar-me'n a la Universitat de Valladolid on he estat fins al 70. L'Oliva quedava sol al Museu de Girona on, després de poscar-hi diferents directors, sempre per poc temps, en va tenir l'encàrrec de la Direcció fins al moment de la seva mort. Es pot dir que en va ésser l'ànima i que va treballar-hi amb una total dedicació buscant que fos una realitat el que tant temps havia estat només que un desig, el de veure dignament instal·lats tots els materials i totes les riqueses que la província té i que omplen els magatzems, sempre esquistats, de Sant Pere de Galligans, i ara, del Servei de la Diputació. Darrerament semblava que el nou Museu seria una realitat i l'Oliva estava destinat a ésser-ne l'autèntic primer Director. Però la mort ha canviat les coses, i les circumstàncies polítiques — supressió de la Direcció General de Belles Arts i altres canvis que no es comprenen — amenacen que també mori, abans de nèixer, el Museu de Girona.

Parlar dels darrers anys del Dr. Oliva, em sembla que no cal, ja que fou una persona ben coneguda en tots els estaments de la província i de la ciutat. Cal només dir que les excavacions d'Ullastret es varen convertir en un centre exemplar per la feina que s'hi feia i per la presentació digníssima que se li va donar; i a Ullastret, per iniciativa d'aquell altre gran gironí i president de la Diputació de Gerona, el Sr. Llobet, va nèixer la creació del Servei de la Diputació, que avui és una institució envejable per la seva instal·lació, per la feina que ha fet i que confiem farà, i per la riquesa dels materials que conté, servit per una esplèndida biblioteca que va començar en els nostres anys de Museu de Sant Pere de Galligans, des de la llevor de la biblioteca de la Comissió de Monuments i que l'Oliva va mimar fins a convertir-la en un dels millors instruments de treball científic que pot disposar la ciutat, un cop estigui degudament instal·lada.

Ullastret, Servei d'Excavacions de la Diputació, creixement del país — urbanístic, de vies de comunicació, de l'agricultura amb conreus de profunditat, etc. — si a tot això hi afegim el tenir cura del Patrimoni artístic com a Delegat de Belles arts, amb una gran competència, podrem comprendre el perquè en Miquel Oliva no podia arribar a pertot on s'el demanava, i hagué de sacrificar una bona part de la seva mateixa vocació d'autèntic científic a favor de la Província. Les seves energies físiques i — naturalment intel·lectuals — el varen ajudar a portar aquesta vida vertiginosa, però en el fons tots els amics confiàvem que quan arribessin els anys i aquestes energies comencessin a flaquejar, l'Oliva tindria temps i lleure per escriure tot el que no podia fer, però la Providència no ho ha volgut així!

L'herència que deixa als que l'han de continuar a Girona és immensa i la feina que ha fet en favor d'ells permetrà que el seu nom es recordi sempre amb afecte i gratitud.